

Οδυσσεάς Ελύτης

1911 - 1996

Η Ζωή του

Το πραγματικό του όνομα είναι **Οδυσσεάς Αλεπουδέλης**. Ανήκει στη γενιά του **1930** και η συμβολή του στην ανανέωση της ελληνικής ποίησης υπήρξε σημαντική.

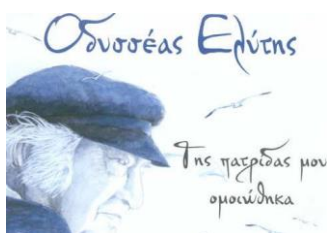
Γεννήθηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης αλλά κατάγεται από τη Λέσβο. Το 1914 η οικογένειά του εγκαταστάθηκε στην Αθήνα όπου και τελείωσε το Γυμνάσιο. Το 1930, άγκαι μπήκε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, ανακάλυψε ότι η μεγάλη του αγάπη ήταν η ποίηση. Στην ποίηση πρωτοεμφανίστηκε το 1935 στο περιοδικό «Τα Νέα Γράμματα» με το ψευδώνυμο Ελύτης. Κατά τη διάρκεια του 1940-1941 πολέμησε στο Αλβανικό Μέτωπο. Από τις τυραννικές εμπειρίες του πολέμου γεννήθηκαν τα ποιητικά του έργα: «Άσμα ηρωικό και πένθιμο για το χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας», «Η καλοσύνη στις Λυκοποσιές», «Αλβανιάδα», «το Άξιον Εστί», «Εξι και μία τύψεις για τον ουρανό».

Τιμήθηκε με το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας το 1979.

Πέθανε στις 18 Μαρτίου του 1996 από ανακοπή καρδιάς στην Αθήνα.

Τα χαρακτηριστικά της ποίησής του

- ✍ Επηρεάστηκε από τον **υπερρεαλισμό**, τον οποίο ενστερνίστηκε με το δικό του τρόπο. Το **όνειρο**, η **μαγεία**, το **υποσυνείδητο** και οι παρορμήσεις του παίζουν καίριο ρόλο. Όλα αυτά τα αποδίδει με μια **γλώσσα συναισθηματικά φορτισμένη δημοτική**, που την πλουτίζει με λέξεις από όλες τις περιόδους της ανάπτυξης της ελληνικής γλώσσας και με λέξεις που έχει δημιουργήσει ο ίδιος. Παρόλα αυτά ο Ελύτης **δεν υπήρξε ποτέ ένας καθαρός υπερρεαλιστής**. Προσάρμοσε τον υπερρεαλισμό στο ελληνικό φως, στο ελληνικό τοπίο και τον χειρίστηκε με ένα εντελώς **ελληνικό δικό του τρόπο**.
- ✍ Υμνεί την **ομορφιά** της ελληνικής φύσης. Η **θάλασσα**, τα **βουνά**, οι **άνεμοι**, τα **νησιά**, τα **λουλούδια**, ο **ήλιος**, το **φως** και γενικότερα η **ελληνική φύση** διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην ποίησή του.
- ✍ Η ποίησή του έχει φόντο την **ελληνική παράδοση** και μ' αυτή **περιγράφει με δυναμισμό τον αγώνα του σύγχρονου ανθρώπου για την ελευθερία και για δημιουργία**.
- ✍ Κεντρικό ρόλο επίσης διαδραματίζει το **Αιγαίο**. Είναι γνωστός και ως «**Ο ποιητής του Αιγαίου**»¹.
- ✍ Στην ποίησή του κυριαρχεί μια **βαθιά αίσθηση της ζωής**, του **έρωτα**, της **ομορφιάς**, της **ξεγνοιασιάς**, της **υγείας** και του **νεανικού σφρίγγου**, που εξωτερικεύεται με τη συνεχή παράθεση **απροσδόκητων εικόνων** που συνδέονται **συνειρμικά**.
- ✍ Ο **πόλεμος στην Αλβανία**, η **Κατοχή**, η **Αντίσταση**, ο **Εμφύλιος**, γενικά η **φυλετική δοκιμασία** ενός λαού στραμμένου αδιάκοπα στα **ιδανικά της Ελευθερίας** ξυπνούν την **ιστορική συνείδηση του ποιητή** ο οποίος **έλαβε μέρος σε πολλά από τα γεγονότα** αυτής της δύσκολης και σκοτεινής εποχής.

¹ Άλλα ονόματα που του αποδίδονται: «Ο ποιητής του Ονείρου», «ο ηλιοπότης», «ο ποιητής της Νιότης και του Έρωτα»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ

Το «Άξιον Εστί» είναι μια **μεγάλη ποιητική σύνθεση**, η πιο **ώριμη** του ποιητή, που εκδόθηκε το **1959**. Ο τίτλος «Άξιον εστί» είναι φράση που περιέχεται σε εκκλησιαστικούς ύμνους που δοξάζουν το Χριστό ή την Παναγία.

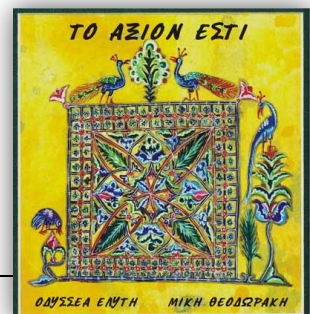
Η Δομή του Έργου

Το έργο αποτελείται από τρεις ενότητες, που ενώ έχουν μια αυτοτέλεια, ταυτόχρονα έχουν και μια σύνδεση μεταξύ τους

Α. Γένεσις	Β. Τα Πάθη	Γ. Δοξαστικόν
Αποτελείται από 7 ύμνους, στους οποίους περιγράφεται η δημιουργία του κόσμου και ταυτόχρονα η δημιουργία του ελληνικού κόσμου . Ειδικότερα περιγράφεται η δημιουργία του Αιγαίου με τα νησιά του καθώς και όλης της ελληνικής γης με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Επιπλέον παρουσιάζεται η γέννηση του ποιητή. Έτσι ο ποιητής ταυτίζεται με το Έθνος .	Αποτελείται από 18 ψαλμούς, 6 αναγνώσματα και 12 άσματα. Ο Ελύτης αναφέρεται στα θέματα ελευθερίας και γλώσσας . Εκφράζει την εποποιΐα του ελληνικού λαού ως στρατιώτης αλλά και ως άνθρωπος . Η συγκεκριμένη ιστορική στιγμή είναι ο πόλεμος στην Αλβανία, η Νίκη, η Κατοχή και η Απελευθέρωση .	Είναι ένας ύμνος δοξαστικός στον κόσμο, στα απλά καθημερινά πράγματα . Μέσα από αυτόν προβάλλεται ένα αισιόδοξο μήνυμα του ποιητή για ένα μέλλον καλύτερο όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά και για όλη την ανθρωπότητα.

Η Ελληνικότητα του "Άξιον Εστί"

Ως προς το περιεχόμενο	Ως προς τη μορφή	συσχετισμός με την αρχαία τραγωδία
Υμνεί και δοξάζει οτιδήποτε ελληνικό, προβάλλει τις αξίες του ελληνικού πολιτισμού και αναφέρεται στην περιπέτεια του ελληνικού λαού στα χρόνια του ελληνοϊταλικού πολέμου και της Κατοχής.	α) Απνηχεί τη διάρθρωση της Θείας Λειτουργίας. Όπως η Θεία Λειτουργία περιέχει Δοξολογία για τη γέννηση του Χριστού, θρήνο για τα Πάθη του και αναστάσιμο ύμνο για την Ανάστασή του, έτσι και το Άξιον Εστί αναφέρεται στη γέννηση του ελληνικού Έθνους, στα πάθη και την ανάστασή του. β) Επίσης, όπως στη Θεία Λειτουργία έχουμε τα Αναγνώσματα (προφητείες, αποστολικές και ευαγγελικές περικοπές), τους Ύμνους και τα Άσματα, το ίδιο σχήμα ακολουθείται και εδώ.	Ως προς τη δραματική αντίληψη της σύνθεσης υπάρχει. Υπάρχει ο πρόλογος δηλ. Η Γένεσις, τα επεισόδια δηλ. τα Αναγνώσματα, υπάρχουν τα στάσιμα, δηλ. τα άσματα, η μονωδία ή ο κομμός δηλ. οι Ψαλμοί και η λυρική έξοδος δηλ. το Δοξαστικόν.

Πηγές του έργου

- ✍ Παλαιά Διαθήκη και Καινή Διαθήκη
- ✍ Η Εκκλησιαστική υμνογραφία (Ρωμανός ο Μελωδός)
- ✍ Το δημοτικό τραγούδι
- ✍ Ο Ερωτόκριτος, ο Κάλβος, ο Σολωμός, ο Παπαδιαμάντης, ο Μακρυγιάννης
- ✍ Έμμεση είναι η επίδραση των αρχαίων κειμένων.

Τα «Πάθη», αποτελούνται από ψαλμούς, άσματα και αναγνώσματα και είναι το μεγαλύτερο και σπουδαιότερο από τα τρία μέρη. Σε αυτά ο ποιητής εξιστορεί θρηνητικά και μαζί αφηγείται τα «πάθη» της εσταυρωμένης Ελλάδας, τη «Μεγάλη Εβδομάδα» της δοκιμασίας της, όπως την έζησε ο ποιητής στον πόλεμο του 1940.

Η συγκεκριμένη ιστορική στιγμή είναι ο πόλεμος του '40, η νίκη κατά της Ιταλίας, η γερμανική κατοχή και η απελευθέρωση. Στο μέρος αυτό ο Ελύτης ανατρέχει στις ελληνικές αξίες και εγκωμιάζει τη φύση, τη γλώσσα, την ιστορία και την παράδοσή μας.

Τα «Πάθη» είναι μια λυρική εξομολόγηση, είναι η έκφραση του ατομικού εγώ και της πορείας του ποιητή, που είναι ταυτόχρονα και πορεία του έθνους του.

Θέμα - Κεντρική Ιδέα

Κεντρική ιδέα του Ψαλμού αυτού είναι ο εντοπισμός των στοιχείων εκείνων που καθορίζουν την **ελληνικότητά** του ποιητή. Τα στοιχεία αυτά τα εντοπίζει στο **συνδυασμό Ελευθερίας και Γλώσσας**. Ταυτόχρονα επισημαίνει και τους **παράγοντες εκείνους που διαμόρφωσαν την ελληνική γλώσσα**. Ο Ελύτης θεωρεί τη γλωσσική παράδοση βασικό στοιχείο της εθνικής μας φυσιογνωμίας. Με τη **συνέχεια** και το **αδιαίρετο της ελληνικής γλώσσας** ο ποιητής παρουσιάζει την **ιστορική πορεία και επιβίωση της ελληνικής φυλής** από τα πανάρχαια χρόνια μέχρι σήμερα.

Η **πίστη του ποιητή στο αδιαίρετο και αέναο [διαρκές] της ελληνικής γλώσσας** από την εποχή του **Ομήρου** (πρώτη γραπτή λογοτεχνία) **μέχρι την εποχή του** είναι αυτό εξάλλου που χαρακτηρίζει γενικά την ποίηση του Ελύτη.

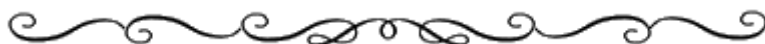

ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΜΟΥ ΕΔΩΣΑΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΨΑΛΜΟΣ Β' ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ «ΤΑ ΠΑΘΗ»

Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική·
το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Όμηρου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Όμηρου.
Εκεί σπάροι και πέρκες
ανεμόδαρτα ρήματα
ρεύματα πράσινα μες στα γαλάζια
όσα είδα στα σπλάχνα μου ν' ανάβουνε
σφουγγάρια, μέδουσες
με τα πρώτα λόγια των Σειρήνων
όστρακα ρόδινα με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Εκεί ρόδια, κυδώνια
θεοί μελαχρινοί, θείοι κι εξάδελφοι
το λάδι αδειάζοντας μες στα πελώρια κιούπια·
και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας
λυγαριά και σχίνο
σπάρτο και πιπερόριζα
με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων
ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα πρώτα Δόξα Σοι.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα πρώτα Δόξα Σοι!
Εκεί δάφνες και βάγια
θυμιατό και λιβάνισμα
τις πάλες ευλογώντας και τα καριοφύλια.
Στο χώμα το στρωμένο με τ' αμπελομάντιλα
κνίσεις, τσουγκρίσματα
και Χριστός Ανέστη
με τα πρώτα σμπάρα των Ελλήνων.
Αγάπες μυστικές με τα πρώτα λόγια του Ύμνου.

Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα λόγια του Ύμνου!

Λχοδιασμός - Ερμηνεία

Ο στίχος **«μονάχη έγνοια η γλώσσα μου»**, που επαναλαμβάνεται τέσσερις φορές μέσα στο ποίημα:

1. Δίνει την κεντρική ιδέα του ποιήματος.
2. Χωρίζει το ποίημα σε ενότητες.
3. Δίνει τις τέσσερις καθοριστικές στιγμές της ζωής του ποιητή και του έθνους του, καθοριστικές για τη διαμόρφωση της ελληνικής ιθαγένειας,
  - i. η αρχαία κληρονομιά (...**μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου**),
  - ii. η παιδική ηλικία και ο γεωγραφικός χώρος (**μονάχη έγνοια η γλώσσα μου με τα πρώτα μαύρα ρίγη**),
  - iii. η βυζαντινή κληρονομιά (...**μονάχη έγνοια η γλώσσα μου με τα πρώτα - πρώτα Δόξα σοι**),
  - iv. Οι αγώνες για ελευθερία και η νεοελληνική παράδοση (...**μονάχη έγνοια η γλώσσα μου με τα πρώτα λόγια του Ύμνου**).
4. Συνδέει χρονικά την πορεία της ελληνικής γλώσσας δια μέσου των αιώνων.

Τη γλώσσα μού έδωσαν ελληνική

Ο ποιητής **δηλώνει με περηφάνια την ελληνική του ιθαγένεια**. Η μητρική του γλώσσα είναι η ελληνική, που του την κληροδότησαν οι γονείς του σαν κάτι πολύτιμο κι **αυτή καθορίζει την ταυτότητά του**.

Το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου

Το σπίτι φτωχικό

➡ φτωχή πατρίδα, Ελλάδα

Οι αμμουδιές του Ομήρου

- ➡ η ομορφιά της φτωχικής πατρίδας, η μαγεία του μεσογειακού τοπίου, όπου άνθισε ο ελληνικός πολιτισμός
- ➡ η πρώτη αρχή, οι ρίζες της γλώσσας μας και η πίστη του ποιητή στην αδιαίρετη ελληνική γλώσσα, που ξεκινά από τον Όμηρο και φτάνει ως τις μέρες μας.
- ➡ ο αρχηγέτης των ποιητών, ο Όμηρος, που κάνει τη γλώσσα όπλο του ποιητή και ταυτόχρονα γίνεται δάσκαλος της γλώσσας
- ➡ ο μεγάλος ελληνικός κόσμος της Ιωνίας και των νησιών, που φιλονικούσαν για την καταγωγή του Ομήρου
- ➡ η βαθύτατη σχέση των Ελλήνων με τη θάλασσα

Μονάχη έγνοια η γλώσσα* μου στις αμμουδιές* του Ομήρου

Με το στίχο αυτό δηλώνει τον **αέναο και επώδυνο αγώνα του ποιητή για την κατάκτηση της ελληνικής γλώσσας** που έχει μια τόσο **μακρά ιστορία**, που είναι τόσο **πλούσια** αλλά και την ευθύνη που έχει ως λογοτέχνης να τη διατηρήσει γνήσια και να την εμπλουτίσει.

- ✱ Οι δύο θεμελιώδεις αξίες στην ποίηση του Ελύτη.
Η Ελληνική Γλώσσα και η Ελληνική Φύση

Εκεί σπάροι και πέγκες
ανεμόδαρτα ρήματα
ρεύματα πράσινα μες στα γαλάζια
όσα είδα στα σπλάχνα μου ν' ανάβουνε
σφουγγάρια, μέδουσες
με τα πρώτα λόγια των Σειρήνων
όστρακα ρόδινα με τα πρώτα μαύρα ρίγη.

Όλες αυτές οι λέξεις και εικόνες γίνονται τα κύτταρα της ποίησης του, γίνονται «τα θέλητρα των μουσικών φωνών, που έρχονται να οικοδομήσουν μια γλώσσα», την ελληνική γλώσσα. Αυτές οι λέξεις και εικόνες είναι ομηρικές κι έχουν φτάσει ως τον ποιητή με την παράδοση, είναι όμως και δικά του βιώματα και εμπειρίες από το θαλασσινό κόσμο της νησιωτικής Ελλάδας κοντά στον οποίο γεννήθηκε και έζησε τα παιδικά του χρόνια. Αυτό υποδηλώνει η φράση με την οποία κλείνει την ενότητα.

«ΕΚΕΙ» ⇒ Με τη λέξη *εκεί* αρχίζει μια ενότητα στίχων. Με την ίδια λέξη αρχίζουν και οι επόμενες δυο ενότητες (*εκεί* ρόδια κυδώνια... *εκεί* δάφνες και βάγια...) Είναι φανερό ότι το *εκεί* δεν μπήκε τυχαία. Προσδιορίζει **τοπικά** και **χρονικά** τις τρεις κυριότερες φάσεις της πορείας της γλώσσας και των παραγόντων που επηρέασαν και διαμόρφωσαν τον ποιητή.

Ο όμορφος θαλάσσιος κόσμος της ποίησης του Ομήρου, που πρόσφερε αισθητική αγωγή και επηρέασε τον ποιητή.

Κυριαρχεί η συσσώρευση λέξεων και εικόνων που σχετίζονται με το νερό και τη θάλασσα γι' αυτό και παρατηρείται παρήχηση του ρ, που υπονοεί τη ροή, τη συνεχή κίνηση του νερού και την εξέλιξη της γλώσσας αλλά ταυτόχρονα δηλώνει και τις παρηχήσεις του Ομήρου ⇒ *Ψάρια (σπάροι, πέγκες), ρεύματα, γαλάζια, σφουγγάρια, μέδουσες, όστρακα, ανεμόδαρτα ρήματα (= λέξεις που θυμίζουν τρικυμίες και θαλασσινούς ανέμους), Σειρήνες.*

Όλες αυτές οι λέξεις και οι εικόνες είναι τα κύτταρα της ποίησης του Ελύτη, που έρχονται να οικοδομήσουν μια γλώσσα, την ελληνική. Η μαγεία της ελληνικής φύσης διευρύνει τους πνευματικούς ορίζοντες και εμπλουτίζει τη γλώσσα.

Αυτές οι λέξεις και εικόνες είναι ομηρικές, είναι όμως και δικά του βιώματα από τον θαλασσινό κόσμο της νησιωτικής Ελλάδας, όπου γεννήθηκε και έζησε ο Ελύτης (Κρήτη, νησιά του Αιγαίου). Αυτό εξάλλου το φανερώνουν και οι φράσεις:... *«όσα είδα στα σπλάχνα μου ν' ανάβουνε... με τα πρώτα μαύρα ρίγη».*

«με τα λόγια των Σειρήνων» ⇒ Οι Σειρήνες, σύμβολο ακατανίκητης έλξης, μας θυμίζουν τον Όμηρο και τον Οδυσσέα. Όπως οι Σειρήνες ήταν μαγευτικές, έτσι και η ελληνική γλώσσα είναι μαγευτική, σαγηνευτική, πανέμορφη.

«όστρακα ρόδινα με τα πρώτα μαύρα ρίγη» ⇒ Από την παιδική φάση της γλωσσικής δημιουργίας. Τα πρώτα μαύρα ρίγη είναι οι πρώτοι παιδικοί φόβοι και ανησυχίες και η δυσκολία του παιδιού να κατακτήσει τη γλώσσα αλλά και τον κόσμο που ανοίγεται μπροστά του άγνωστος και μαγικός.

Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου με τα πρώτα μαύρα ρίγη

Δηλώνει την παιδική, νηπιακή φάση της γλώσσας αλλά ταυτόχρονα και τις πρώτες συγκινήσεις και τους παιδικούς φόβους του ποιητή, το ανατρίχιασμα του φόβου και της δυσκολίας του παιδιού να κατακτήσει τη γλώσσα.

Εκεί ρόδια, κυδώνια
θεοί μελαχρινοί, θείοι κι εξάδελφοι
το λάδι αδειάζοντας μες στα πελώρια κιούπια·
και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας
λυγαριά και σχίνο
σπάρτο και πιπερόριζα
με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων
ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα πρώτα Δόξα Σοι.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα πρώτα Δόξα Σοι!

Ασύνδετες και
 συνειρμικές εικόνες
 από την παιδική
 ηλικία του ποιητή

«Εκεί» ⇒ Ο ποιητής ξετυλίγει τις εμπειρίες του από την παιδική του ηλικία στην Κρήτη [ρόδια, κυδώνια, λάδι (γεωργικά προϊόντα της Κρήτης), πνοές, σχίνο, σπάρτο, πιπερόριζα (αρωματικοί θάμνοι), σπίνι (πουλιά), θεοί, κιούπια]...

θεοί μελαχρινοί ⇒ από μελανόμορφα αγγεία με τους θεούς σε μαύρο χρώμα.

θεοί και εξάδελφοι ⇒ οι θεοί των Ελλήνων δεν είναι κάτι μακρινό και ξένο, είναι συγγενείς στενοί. Με το στίχο αυτό ο Ελύτης δηλώνει την οικειότητα του ελληνικού λαού προς την αρχαία θρησκεία και μυθολογία,

το λάδι αδειάζοντας μες τα πελώρια κιούπια ⇒ αναμνήσεις που είχε ο ποιητής από τοιχογραφίες της Κνωσού και της Τίρυνθας αλλά και εικόνες από τη σύγχρονη πραγματικότητα της Κρήτης. Ο αρχαίος και ο νεότερος κόσμος αποτελούν μια αδιάσπαστη ενότητα.

και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας λυγαριά και σχίνο, σπάρτο και πιπερόριζα με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων ⇒ η ελληνική χλωρίδα εμπλουτίζει την ελληνική γλώσσα. Η φύση αναμφίβολα διαδραματίζει σημαντικότατο ρόλο στον εμπλουτισμό της γλώσσας αφού αναγκάζει τον Έλληνα να αποδώσει με λέξεις την ομορφιά και τον πλούτο της.

Ως τώρα ο ποιητής έδωσε οπτικές και ηχητικές εικόνες του περιβάλλοντος που τον διαμόρφωσε (Όμηρος, θάλασσα, Κρήτη). Τώρα προστίθενται οι οσφρητικές. Στο ποιητικό σώμα εισβάλλει η ελληνική χλωρίδα με πνοές και ευωδιές και θάμνους που αναδίδουν έντονα στις αισθήσεις μας την ελληνικότητα του τοπίου. Λυγαριά, σχίνο, σπάρτο (=θαμνώδες φυτό), πιπερόριζα (=αρωματικό φυτό), είναι ενδεικτικά φυτά της ελληνικής υπαίθρου.

με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων ⇒ το ελληνικό τοπίο δεν πλημμυρίζει μόνο ευωδιές, πλημμυρίζει και από κελαηδήματα πουλιών που ο ποιητής αισθητοποιεί τόσο με την ηχοποιημένη δική του λέξη «πιπίσματα» όσο και με την παρήχηση του π. Τα κελαηδήματα αυτά είναι οι πρώτες βαθιές και ανεξίτηλες εντυπώσεις ενός παιδιού που σμίγουν με κάποιες άλλες πρώτες εντυπώσεις, με τα «πρώτα-πρώτα Δόξα Σοί», με τη βυζαντινή μουσική κληρονομιά.

Ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα- πρώτα Δόξα σοι ⇒ Η βυζαντινή μουσική κληρονομιά και η εκκλησιαστική υμνογραφία εμπλουτίζουν την ελληνική γλώσσα. Είναι αξιοθαύμαστος ο τρόπος με τον οποίο ο ποιητής δένει τις δυο εικόνες, τις δυο επιδράσεις (τη φύση με τα κελαηδήματα των πουλιών από τη μια και τη βυζαντινή μελωδία από την άλλη).

Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα-πρώτα Δόξα σοι ⇒ έγνοια του ποιητή είναι και η βυζαντινή κληρονομιά, που αποτελεί πηγή εμπλουτισμού της ελληνικής γλώσσας. Η συνάφεια του Ελύτη με τη βυζαντινή κληρονομιά είναι εμφανής. Δηλώνει την ορθόδοξη ταυτότητά του και υμνεί την Ορθόδοξη Βυζαντινή Αγιογραφία στην οποία η ελληνική γλώσσα βρήκε την τέλεια έκφρασή της αλλά και ο ίδιος την έμπνευσή του.

Όλη η ποιητική σύνθεση εξάλλου το **Ἄξιον Εστί**
απηχεί τη συμβολική ιεροπραξία και διάρθρωση μιας θείας λειτουργίας
και ο σχηματισμός του Ακάθιστου Ὑμνου χαρακτηρίζει
την αρχιτεκτονική αντίληψη του ποιήματος.

Εκεί δάφνες και βάγια
θυματό και λιβάνισμα
τις πάλες ευλογώντας και τα καριοφίλια.
Στο χώμα το στρωμένο με τ' αμπελομάντιλα
κνίσες, τσουγκρίσματα
και Χριστός Ανέστη
με τα πρώτα συμπάρα των Ελλήνων.

«Εκεί δάφνες και βάγια-θυματό και λιβάνισμα» ⇒ η τρίτη φάση της παράδοσης και της γλωσσικής δημιουργίας. Η μαχόμενη ζωντανή Ορθοδοξία, με το κορυφαίο γεγονός του Χριστιανισμού, την **Ανάσταση**, συνάπτεται με την **Ανάσταση του Γένους** το 1821 και οι λέξεις και οι εικόνες απηχούν μνήμες από κλέφτικα τραγούδια και ελληνικά λαμπριάτικα έθιμα. Με φύλλα δάφνης στρώνονται οι εκκλησιές την Ανάσταση, τα βάγια (κλαδιά φοινικιάς) υψώνονται την Κυριακή των Βαΐων, οι ιερείς ευλόγησαν τα καριοφίλια (ντουφέκια) της Επανάστασης.

«Στο χώμα το στρωμένο με τ' αμπελομάντιλα κνίσες, τσουγκρίσματα και Χριστός Ανέστη με τα πρώτα συμπάρα των Ελλήνων» ⇒ το Χριστός Ανέστη γιορτάζεται θριαμβευτικά και πανηγυρικά μέσα στην ανοιξιάτικη φύση, το στολισμένο χώμα και μέσα σε μυρωδιές (κνίσες, τσουγκρίσματα αυγών). Οι ντουφεκίες που πέφτουν συνδέουν την Ανάσταση του Χριστού με την Ανάσταση του Γένους το 1821 αλλά και το νέο ξεσηκωμό των Ελλήνων, τον ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940.

«συμπάρα» ⇒ λέξη ηχητική και συνειρμική ⇒ τόσο αίμα χύθηκε για την υπέρτατη αξία των Ελλήνων, την Ελευθερία.

Αγάπες μυστικές με τα πρώτα λόγια του Ὑμνου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα λόγια του Ὑμνου!

«μυστικές αγάπες» στα πρώτα λόγια του Ὑμνου ⇒ είναι το ενδόμυχο πάθος των Ελλήνων για την ελευθερία. Με την αναφορά στον **Εθνικό Ὑμνο** υποδηλώνεται η εθνική και αισθητική αγωγή που πρόσφερε στους Έλληνες και στον ποιητή το έργο αυτό και η αγάπη και ευαισθησία των Ελλήνων στο ιδανικό της **Ελευθερίας**. Επίσης υποδηλώνεται η **μαθητεία του ποιητή στη σολωμική ποίηση** αλλά και γενικότερα στην πνευματική παράδοση του νεοελληνισμού και η επίδραση που δέχτηκε.

Γενικά Σχόδια

Κυρίαρχη ιδέα στο ποίημα είναι η διάρκεια, η συνέχεια, το αδιαίρετο της ελληνικής γλώσσας.

Ο ποιητής το τεκμηριώνει

με αναφορά
στους βασικούς σταθμούς
της εξέλιξης της γλώσσας

με την πληθωρική του γλώσσα και με την επιλογή
λέξεων που προέρχονται από όλη τη μακρά διαδρομή
της γλώσσας μας.

Έτσι έχουμε λέξεις αρχαίες, μεσαιωνικές
μεταγενέστερες και ξένες.

Οι τρεις φάσεις της ενιαίας, αδιαίρετης ελληνικής γλώσσας

Αρχαία κληρονομιά
(στις αμμονδιές του Ομήρου-
Όμηρος)

Βυζαντινή κληρονομιά
(πρώτα πρώτα Δόξα σοι)

Νεότερη εποχή - παράδοση
(Σολωμός, πρώτα λόγια του
Ύμνου-αγώνες για ελευθερία)

Παράγοντες που διαμόρφωσαν την ελληνική γλώσσα

- ❖ Η πνευματική παράδοση (Όμηρος, Βυζαντινή υμνολογία, Σολωμός).
- ❖ Η ελληνική φύση και ο γεωγραφικός χώρος.
- ❖ Η μυθολογία και η Τέχνη.
- ❖ Η ελληνική ιστορία και οι αγώνες του έθνους για την ελευθερία.
- ❖ Η λαϊκή μας παράδοση.
- ❖ Η εκκλησιαστική μας παράδοση.

Καθοριστικές στιγμές στη ζωή του ποιητή και του έθνους του

- ❖ Η αρχαία κληρονομιά (Όμηρος, Ηρόδοτος).
- ❖ Η παιδική ηλικία του ποιητή και ο γεωγραφικός χώρος.
- ❖ Η βυζαντινή κληρονομιά.
- ❖ Οι αγώνες του ελληνικού έθνους για την ελευθερία και η νεοελληνική παράδοση.

Στόχοι του ποιητή

Να δείξει

- Τους παράγοντες που διαμόρφωσαν την ελληνική γλώσσα.
- Ότι η ελληνική γλώσσα είναι μία, ενιαία και αδιαίρετη από τα πανάρχαια χρόνια μέχρι σήμερα.
- Ότι στ' αχνάρια της πορείας της ελληνικής γλώσσας και της πολιτιστικής κληρονομιάς βαδίζει και η ίδια η ιστορία της ελληνικής φυλής.
- Ότι για τον ποιητή η ελευθερία και η γλώσσα αποτελούν τη μοναδική έγνοια του γιατί αποτελούν βασικό συστατικό της εθνικής μας φυσιογνωμίας.

Εκφραστικά μέσα

1. Η πληθωρική γλώσσα με λέξεις που προέρχονται:
  - από όλη τη μακρά διαδρομή της γλώσσας μας.
  - λέξεις που αποδίδουν το ανθρωπογεωγραφικό περιβάλλον της Ελλάδας, τον κόσμο της θάλασσας, την πολυμορφία του ελληνικού τοπίου, τους αγώνες των Ελλήνων, το θρησκευτικό στοιχείο κ.α.
2. Εικόνες οπτικές, ακουστικές, οσφρητικές
3. Παρήχηση του ρ και του π αλλά και του θ
4. Επανάληψη
5. Υπερρεαλιστικά στοιχεία (παράτολμος συνδυασμός εικόνων και λέξεων)
6. Μεταφορές.

ΈΝΑ ΤΟ ΧΕΛΙΔΩΝΙ

ΑΣΜΑ Δ' ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ "ΤΑ ΠΑΘΗ"

Ένα το χελιδόνι * κι η Άνοιξη ακριβή
Για να γυρίσει ο ήλιος * θέλει δουλειά πολλή
Θέλει νεκροί χιλιάδες * να 'ναι στους τροχούς
Θέλει κι οι ζωντανοί * να δίνουν το αίμα τους.

Θε μου Πρωτομάστορα * μ' έχτισες μέσα στα βουνά
Θε μου Πρωτομάστορα * μ' έκλεισες μες στη θάλασσα!

Πάρθηκεν από Μάγους * το σώμα του Μαγιού
Το' χουνε θάψει σ' ένα * μνήμα του πελάγου
Σ' ένα βαθύ πηγάδι * το 'χουνε κλειστό
Μύρισε το σκότα * δι κι όλη η Άβυσσος.

Θε μου Πρωτομάστορα * μέσα στις πασχαλιές και Συ
Θε μου Πρωτομάστορα * μύρισες την Ανάσταση!

Σάλεψε σαν το σπέρμα * σε μήτρα σκοτεινή
Το φοβερό της μνήμης * έντομο μες στη γη
Κι όπως δαγκώνει αράχνη * δάγκωσε το φως
Έλαμψαν οι γυαλοί * κι όλο το πέλαγος.

Θε μου Πρωτομάστορα * μ' έζωσες τις ακρογιαλιές
Θε μου Πρωτομάστορα * στα βουνά με θεμέλιωσες!

Ένα το χελιδόνι
κι η άνοιξη ακριβή
για να γυρίσει ο ήλιος
θέλει δουλειά πολλή
Θέλει νεκροί χιλιάδες
να 'ναι στους τροχούς.
Θέλει κι οι ζωντανοί
να δίνουν το αίμα τους.

Σχοδιασμός - Ερμηνεία

Ένα το χελιδόνι * κι η Άνοιξη ακριβή
Για να γυρίσει ο ήλιος * θέλει δουλειά πολλή
Θέλει νεκροί χιλιάδες * να 'ναι στους Τροχούς
Θέλει κι οι ζωντανοί * να δίνουν το αίμα τους.

Το ποίημα είναι εμπνευσμένο από τα δύσκολα χρόνια της γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα. Η Άνοιξη για την οποία μιλάει ο ποιητής της είναι μια μεταφορική Άνοιξη· η Εθνική. Η Άνοιξη αυτή ταυτίζεται με την απελευθέρωση της Ελλάδας από τη γερμανική κατοχή. Οι ελπίδες όμως για τον ερχομό της είναι λιγοστές. Για να αλλάξει εποχή και να έρθει η Άνοιξη χρειάζεται δουλειά πολλή, δηλαδή επίπονος αγώνας, προσπάθεια, θυσίες. Απαιτούνται ακόμα νεκροί και αίμα για να γυρίσει ο τροχός της μοίρας και να έλθουν στην Ελλάδα καλύτερες μέρες.. Χρειάζεται να αθροιστούν πολλοί αγώνες που είναι αναπόφευκτο να έχουν αφήσει χιλιάδες νεκρούς. Χρειάζεται επίσης οι ζωντανοί να διακρίνονται από πνεύμα αυτοθυσίας. Είναι εξάλλου γνωστό ότι τα μεγάλα έργα στεριώνουν μόνο με θυσίες.

Η εικόνα του ήλιου ως άρματος αντλείται ασφαλώς από την ελληνική μυθολογία, η ίδια όμως εικόνα υπάρχει και στο Πνευματικό Εμβυτήριο του Αγγέλου Σικελιανού.

Θε μου Πρωτομάστορα * μ' έχτισες μέσα στα βουνά
Θε μου Πρωτομάστορα * μ' έκλεισες μες στη θάλασσα!

Οι στίχοι αυτοί αποτελούν την επωδό του ποιήματος. Η αναφώνηση «Θεέ μου πρωτομάστορα,» που θα επαναληφθεί έξι φορές μέσα στο ποίημα, ισοδυναμεί με «Πλάστη μου, Δημιουργέ μου» και είναι επηρεασμένη από το δημοτικό τραγούδι «Του γεφυριού της Άρτας». Οι φράσεις με έχτισες μέσα στα βουνά και μ' έκλεισες μες στη θάλασσα δηλώνουν το τοπίο της Ελλάδας· ένα τοπίο που αποτελεί τη μοίρα της, την πνευματική γεωγραφία. Το ίδιο όμως αυτό τοπίο είναι ταυτόχρονα και η μοίρα του ποιητή τη συγκεκριμένη αυτή στιγμή. Έτσι συνδέεται το γενικό με το ειδικό. Στα ηπειρωτικά βουνά [Πίνδος, Αλβανία] ο ποιητής του '40 πραγματοποίησε το χρέος του προς την πατρίδα. Η θάλασσα από την άλλη άσκησε πάνω του μian ακαταμάχητη γοητεία και επηρέασε έντονα την ποίησή του. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι χαρακτηρίστηκε ποιητής του Αιγαίου.

Το «έκλεισες μες στη θάλασσα» έχει επίσης δίσημο νόημα, γενικό και ειδικό: Ο δημιουργός περιέβαλε την Ελλάδα με τη θάλασσα αλλά και φυλάκισε τον ποιητή στη σαγήνη της.

Με το πρώτο επωδικό δίστιχο

ο ποιητής εκφράζει στο Θεό ένα παράπονο γεμάτο περηφάνια για τη γεωγραφική θέση και μορφή της Ελλάδας.

Χτισμένη σαν τη γυναίκα του Πρωτομάστορα μέσα στα βουνά για να στεριώσει το γεφύρι του πνεύματος ανάμεσα σε Δύση και Ανατολή και κλεισμένη, φυλακισμένη μ' ένα σαγηνευτικό αποκλεισμό, στη θάλασσα, μοίρα και έρωτα διαιώνιο του Ελληνισμού.

Πάρθηκεν από Μάγους * το σώμα του Μαγιού
Το' χουνε θάψει σ' ένα * μνήμα του πελάγου
Σ' ένα βαθύ πηγάδι * το 'χουνε κλειστό
Μύρισε το σκότα * δι κι όλη η Άβυσσο.

Η άνοιξη, η ελευθερία είναι φυλακισμένη στη γη. Η στροφή αυτή είναι επηρεασμένη από την **εις Άδου κάθοδον του Χριστού**. Έτσι η Άνοιξη της Ελλάδας παρουσιάζεται όπως ο ενταφιασμός του Χριστού. Όμως η Άβυσσος, δηλαδή ο θάνατος, ετοιμάζει στα έγκατα της γης μια νέα ανθοφορία. Η Ανάσταση του Χριστού θα είναι και Ανάσταση της Ελλάδας.

«Το σώμα του Μαγιού» είναι η σταυρωμένη άνοιξη, σύμβολο της καθημαγμένης Ελλάδας του Β' Παγκοσμίου Πολέμου που το πήραν οι «Μάγοι». Η λέξη αποτελεί βέβαια παρηχητικό συνειρμό (Μάγους-Μαγιού) αλλά ταυτόχρονα **παραπέμπει και στην έννοια μάγοι-απατεώνες, τα πνεύματα του Κακού** στο τότε διεθνές σκηνικό, οι δυνάμεις της βίας που έθαψαν το σώμα της Ελλάδας μέσα σε θαλασσινό τάφο, σ' ένα βαθύ πηγάδι. Όπως όμως η Σταυρωμένη Θεότητα αναστήθηκε σκορπίζοντας τις ευωδιές της αναγεννημένης φύσης στο σκοτάδι του Άδην, έτσι θα αναστηθεί κι η σταυρωμένη Ελλάδα.

Θε μου Πρωτομάστορα * μέσα στις πασχαλιές και Συ
Θε μου Πρωτομάστορα * μύρισε την Ανάσταση!

Στην επωδό αυτή φαίνεται ότι ο Θεός των παθών αποφασίζει για το υποδουλωμένο Γένος την **Ανάσταση**. Οι **πασχαλιές**, αρωματικό δέντρο που ανθοφορεί την άνοιξη και είναι συνδεδεμένο με την Ανάσταση, **προμηνύουν το Πάσχα των Ελλήνων, δηλαδή την Ανάσταση του τόπου που έρχεται με την απελευθέρωση**.

Σάλεψε σαν το σπέρμα * σε μήτρα σκοτεινή
Το φοβερό της μνήμης * έντομο μες στη γη
Κι όπως δαγκώνει αράχνη * δάγκωσε το φως
Έλαμψαν οι γιαλοί * κι όλο το πέλαγος.

Στη στροφή αυτή ξυπνά η ιστορική μνήμη του σκλαβωμένου Έλληνα. Όπως το σπέρμα σαλεύει μέσα στη μήτρα, κυοφορείται για να βγει μια μέρα στο φως, έτσι και η μνήμη του σκλαβωμένου πνεύματος του ανθρώπου ξυπνά κι αστράφτει το φως της Ανάστασης. Η μνήμη του γένους ξυπνά για τη σωτηρία του. Μέσα στο σκοτάδι των παθών, δηλαδή των πολέμων της πείνας και της κατοχής, οδηγείται στο φως της λύτρωσης και της απελευθέρωσης.

Η μνήμη της σοφίας και της γνώσης περνά στην ψυχή του έθνους για να τη γονιμοποιήσει με φως που δαγκώνει το σκοτάδι, που αστραπιαία θα φωτίσει το μυαλό των Ελλήνων, όπως αστραπιαία δαγκώνει το θήραμα της η αράχνη και το εγκλωβίζει στον ιστό της.

Θε μου Πρωτομάστορα * μ' έζωσες τις ακρογιαλιές
Θε μου Πρωτομάστορα * στα βουνά με θεμέλιωσες!

Με το τελευταίο επωδικό δίστιχο ο ποιητής δείχνει ότι ταυτίστηκε με τα πάθη αλλά και την πνευματική γεωγραφία του τόπου του. Η μοίρα του τόπου του είναι και η μοίρα του ποιητή. Το γεγονός όμως αυτό δεν αποτελεί πηγή δυστυχίας για τον ποιητή πηγή ευτυχίας.

Η αναφορά σε βουνά-θάλασσα αντιστρέφεται σε θάλασσα (ακρογιαλιές)-βουνά. Μεγαλύτερη ακόμα διαφοροποίηση υπάρχει στα ρήματα. Το «έκλεισες» γίνεται «έζωσες» και το «έχπισες» γίνεται «θεμελίωσες». Με την αλλαγή αυτή διαφοροποιούνται και τα συναισθήματα του ποιητή. Το πικραμένο παράπονο της αρχής γίνεται περηφάνια. Η θάλασσα σαν το ζωνάρι αγκαλιάζει την Ελλάδα και τον ποιητή και στα βουνά έχει τα ατράνταχτα θεμέλια του.

«Τα βουνά και βράχια καθώς και η θάλασσα είναι τα κατεξοχήν φυσικά στοιχεία τα συνυφασμένα με την ηθική αλλά και με την εθνική ταυτότητα του ποιητή, ίσως γιατί αποτελούν και τα πρωτογενή συστατικά του τοπίου της Ελλάδας». Ο ίδιος ο Ελύτης στο ερμηνευτικό σχεδιάσμα του Άξιον Εστί θεωρεί τα βουνά και τη θάλασσα «θεματοφύλακες της παράδοσης».

Έτσι, με το τελευταίο δίστιχο ο ποιητής ταυτίστηκε με την πνευματική γεωγραφία και τη μοίρα των παθών του συνόλου.

Υπερρεαλισμός

Είναι πρωτοποριακό λογοτεχνικό κίνημα του 20^{ου} αιώνα. Πρωτοπαρουσιάστηκε στο Παρίσι το 1925. Εισηγητής του ο Γάλλος Αντρέ Μπρετόν.

Ο υπερρεαλισμός, επηρεασμένος από τη σύγχρονη ψυχολογία και συγκεκριμένα από την ψυχανάλυση του Φρόυντ επιδιώκει μια ριζική αλλαγή της ζωής με την απελευθέρωση των ορμών του ενστίκτου. Πιστεύει ότι ο άνθρωπος πρέπει να πάψει να εξαρτάται από τη λογική και τη νοσηριχία. Η λογική περιορίζει τις δυνατότητες του ανθρώπου, γιατί υποτάσσει το κάθε τι σε τυποποιημένες αρχές. Το υποσυνείδητο, όπως πιστεύει, είναι πολύ πιο πλούσιο και πιο πραγματικό από τη λογική και μαζεύει μέσα του όλες τις επιθυμίες και τις δυνατότητές μας.

Τα χαρακτηριστικά του Υπερρεαλισμού

- Απουσία προκαθορισμένου στόχου- θέματος (λειτουργεί ο μηχανισμός της τύχης) .
- Επίδραση του υποσυνείδητου
- Απουσία λογικού ειρμού (αυτόματη γραφή)
- Παράτολμοι συνδυασμοί λέξεων και εικόνων
- Απουσία στίξης

Κύριοι εκπρόσωποί του στην Ελλάδα : Α. Εμπειρίκος, Ν.Εγγονόπουλος, Οδ. Ελύτης

ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ

1. Να εξετάσετε πού συναντάται το πιο κάτω ποίημα του Κ. Μόντη με το Β΄ Ψαλμό του «Άξιον Εστί».

«Ελάχιστοι μας διαβάζουν,
ελάχιστοι ξέρουν τη γλώσσα μας,
μένουμε αδικαίωτοι κι αχειροκρότητοι
σ' αυτή τη μακρινή γωνιά,
όμως αντισταθμίζει που γράφουμε Ελληνικά»

Κ. Μόντης, «Έλληνες Ποιητές»

2. «Ο Χένρι Κίσινγκερ είχε ειπεί κάποτε, και το είχε ειπεί δυστυχώς για μας τους Έλληνες πως, αν θέλωμε να τους εξαφανίσωμε αρκεί να τους κόψουμε τις ρίζες της γλώσσας τους»
Ν. Βρεττάκος, «Η φθορά της γλώσσας, φθορά του Έθνους»

Εξηγήστε τα πιο πάνω λόγια λαμβάνοντας υπόψη και την άποψη του Ελύτη, έτσι όπως αυτή διαφαίνεται μέσα από το Β΄ Ψαλμό.

3. Εντοπίστε τους στίχους στους οποίους:
  - α. Υποδηλώνεται η πίστη του Ελύτη στο αδιαίρετο της ελληνικής γλώσσας.
  - β. Διακρίνονται στοιχεία του φυσικού κάλλους της Ελλάδας,
  - γ. Διακρίνονται στοιχεία του ελληνικού και χριστιανικού πνεύματος.
4. Εντοπίστε τα εκφραστικά μέσα με τα οποία ο ποιητής παρουσιάζει την ελληνική φύση να συντελεί στη διαμόρφωση της ελληνικής γλώσσας.

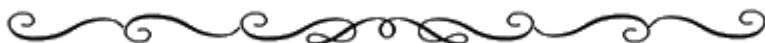
5. Οδ. Ελύτης, 'Άξιον Εστί δ

ΈΝΑ το χελιδόνι	*	κι η Άνοιξη ακριβή
Για να γυρίσει ο ήλιος	*	θέλει δουλειά πολλή
Θέλει νεκροί χιλιάδες	*	να 'ναι στους Τροχούς
Θέλει κι οι ζωντανοί	*	να δίνουν το αίμα τους.
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	μ' έχτισες μέσα στα βουνά
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	μ' έκλεις μες στη Θάλασσα!
Πάρθηκεν από μάγους	*	το σώμα του Μαγιού
Το 'χουνε θάψει σ' ένα	*	μνήμα του πέλαγου
Σ' ένα βαθύ πηγάδι	*	το 'χουνε κλειστό
μύρισε το σκοτά	*	δι κι όλη η Άβυσσο.
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	μέσα στις πασχαλιές και Συ
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	μύρισες την Ανάσταση!
Σάλεψε σαν το σπέρμα	*	σε μήτρα σκοτεινή
Το φοβερό της μνήμης	*	έντομο μες στη γη
Κι όπως δαγκώνει αράχνη	*	δάγκωσε το φως
Έλαμψαν οι γιαλοί	*	κι όλο το πέλαγος.
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	μ' έζωσες τις ακρογιαλιές
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	στα βουνά με θεμέλιωσες!

(α) Στα δύο πιο πάνω αποσπάσματα υπάρχουν αισιόδοξα μηνύματα. Να τα επισημάνετε και να τα αναλύσετε με συντομία.

(β) *Θέ μου Πρωτομάστορα * μ' έζωσες τις ακρογιαλιές*
Θέ μου Πρωτομάστορα * στα βουνά με θεμέλιωσες!

(β) Αποδώστε το νόημα του πιο πάνω δίστιχου.

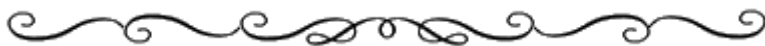
6. Οδυσσεάς Ελύτης, «Τα Πάθη, Ψαλμός Β», Το Άξιον Εστί

ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ μού έδωσαν ελληνική·
το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου.
Εκεί σπάροι και πέρκες
ανεμόδαρτα ρήματα
ρεύματα πράσινα μες στα γαλάζια
όσα είδα στα σπλάχνα μου ν' ανάβουνε
σφουγγάρια, μέδουσες
με τα πρώτα λόγια των Σειρήνων
όστρακα ρόδινα με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Εκεί ρόδια, κυδωνία
θεοί μελαχρινοί, θείοι κι εξάδελφοι
το λάδι αδειάζοντας μες στα πελώρια κιούπια·
και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας
λυγαριά και σχίνο
σπάρτο και πιπερόριζα
με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων,

ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα - πρώτα Δόξα Σοι.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα - πρώτα Δόξα Σοι!
Εκεί δάφνες και βάγια
θυμιατό και λιβάνισμα
τις πάλες ευλογώντας και τα καριοφίλια,
στο χώμα το στρωμένο με τ' αμπελομάντιλα
κνίσεις, τσουγκρίσματα
και Χριστός Ανέστη
με τα πρώτα σμπάρα των Ελλήνων.
Αγάπες μυστικές με τα πρώτα λόγια του Ύμνου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα λόγια του Ύμνου!

(α) Να εντοπίσετε και να αναπτύξετε τους στίχους με τους οποίους ο ποιητής διατυπώνει την πίστη του στην αδιάσπαστη συνέχεια της ελληνικής γλώσσας.

(β) Να γράψετε δύο εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί ο Οδυσσέας Ελύτης στο πιο πάνω ποίημα, αναφέροντας τους σχετικούς στίχους.

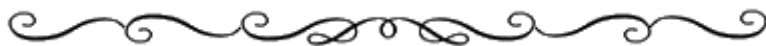

7. Οδυσσέας Ελύτης, 'Άξιον Εστί, «Τα Πάθη» Β'

ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ μού έδωσαν ελληνική·
το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου.
Εκεί σπάροι και πέρκες
ανεμόδαρτα ρήματα
ρεύματα πράσινα μες στα γαλάζια
όσα είδα στα σπλάχνα μου ν' ανάβουνε
σφουγγάρια, μέδουσες
με τα πρώτα λόγια των Σειρήνων
όστρακα ρόδινα με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Εκεί ρόδια, κυδώνια
θεοί μελαχρινοί, θείοι κι εξάδελφοι
το λάδι αδειάζοντας μες στα πελώρια κιούπια·
και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας
λυγαριά και σχίνο
σπάρτο και πιπερόριζα
με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων,
ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα - πρώτα Δόξα Σοι.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα - πρώτα Δόξα Σοι!
Εκεί δάφνες και βάγια
θυμιατό και λιβάνισμα
τις πάλες ευλογώντας και τα καριοφίλια
Στο χώμα το στρωμένο με τ' αμπελομάντιλα
κνίσεις, τσουγκρίσματα
και Χριστός Ανέστη
με τα πρώτα σμπάρα των Ελλήνων.
Αγάπες μυστικές με τα πρώτα λόγια του Ύμνου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα λόγια του Ύμνου.

α) Στο πιο πάνω ποίημα, να εντοπίσετε και να εξηγήσετε πέντε (5) συνολικά σημεία που αναφέρονται στην ελληνική φύση, την ιστορία, την πολιτιστική, την πνευματική και τη θρησκευτική παράδοση του ελληνισμού, με τα οποία ο ποιητής αναδεικνύει τη γλώσσα ως καθοριστικό παράγοντα της ελληνικής του ταυτότητας.

(β) Να εντοπίσετε μέσα σε στίχους του ποιήματος και στη συνέχεια να καταγράψετε μια παρήχηση και μια οσφρητική εικόνα και να εξηγήσετε το ρόλο που διαδραματίζουν μέσα στο ποίημα.

ΑΖΙΟΝ ΕΣΤΙ

ΨΑΛΜΟΣ Β' ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ «ΤΑ ΠΑΘΗ»

ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΜΟΥ ΕΔΩΣΑΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ / ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Σε ποιους στίχους υποδηλώνεται η πίστη του ποιητή στο αδιαίρετο της ελληνικής γλώσσας;
2. Ξεχωρίστε τους στίχους στους οποίους διακρίνονται τα στοιχεία:
  - του ελληνικού φυσικού περιβάλλοντος
  - του ελληνικού και χριστιανικού πνεύματος
3. με ποιους στίχους επιτυγχάνεται η σύνδεση των προηγούμενων αγώνων των Ελλήνων για ελευθερία με τον αγώνα του 1940;
4. Ο ποιητής στον ψαλμό αυτό παρουσιάζει την ελληνική φύση στο σύνολό της να συντελεί στη διαμόρφωση της ελληνικής γλώσσας. Εντοπίστε τους στίχους και τα εκφραστικά μέσα με τα οποία δηλώνεται αυτό.

ΕΝΑ ΤΟ ΧΕΛΙΔΙΟΝΙ

ΑΣΜΑ Δ΄ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ "ΤΑ ΠΑΘΗ"

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ / ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Να αναλύσετε τους δύο πρώτους στίχους του ποιήματος.
2. Σχολιάστε το πρώτο επωδικό δίστιχο του ποιήματος.
3. Σχολιάστε την τρίτη στροφή (Σάλεψε σαν ...)
4. Ποια συναισθήματα διακατέχουν τον ποιητή στην αρχή και ποια στο τέλος του ποιήματος; Εξηγήστε
5. Σε ποιο ιστορικό γεγονός παραπέμπει η ποιητική αφήγηση στο άσμα δ΄, πώς συνδέεται με το Χριστιανισμό και ποιο μήνυμα μεταδίδει;
6. Στο άσμα δ΄ υπάρχει εξέλιξη σύμφωνα με τον κύκλο των Παθών του Χριστού
7. (Πάθη- Κάθοδος στον Άδη- Ανάσταση). Σχολιάστε.
8. Για να επιτευχθεί ένα έργο είναι αναγκαία η θυσία. Σχολιάστε τη θέση αυτή σε σχέση με το άσμα δ΄.
9. Ποια χαρακτηριστικά της ποίησης του Ελύτη συναντούμε στο ποίημα; Δώστε συγκεκριμένα παραδείγματα.
10. Στο άσμα δ΄ και στο πιο κάτω απόσπασμα από το ποίημα « Σαλαμίνα της Κύπρος» υπάρχουν αισιόδοξα μηνύματα. Να τα επισημάνετε και να τα σχολιάσετε με συντομία (Παγκύπριες 2006)

«– Ναι, όμως ο μαντατοφόρος τρέχει
κι όσο μακρύς κι αν είναι ο δρόμος του, θα φέρει
σ' αυτούς που γύρευαν ν' αλυσοδέσουν τον Ελλήσποντο
Το φοβερό μήνυμα της Σαλαμίνας.

11. Σχολιάστε το νόημα του πιο κάτω δίστιχου (Παγκύπριες 2006)

Θε μου πρωτομάστορα * μ' εξώσες στις ακρογιαλιές
Θε μου πρωτομάστορα * στα βουνά με θεμέλιωσες